

КОМЕМОРАТИВНІ ПРАКТИКИ ЯК МЕХАНІЗМ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Загородня А.А.

доктор педагогічних наук, професор
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: z_alla@i.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2418-1670>

У сучасному українському суспільстві комеморативні практики виступають одним із ключових механізмів інституціоналізації політики пам'яті, особливо у сфері вищої освіти. Вони забезпечують перехід від теоретичного осмислення історичної пам'яті до її практичної реалізації у суспільному та освітньому просторі. У пострадянській період Україна опинилася перед необхідністю переосмислення історичних наративів і створення цілісної концепції національно-патріотичного виховання. Феномен пам'яті є багатовимірним, поєднуючи індивідуальні та колективні рівні, відображає цінності, моральні орієнтири, культурні символи, а також забезпечує міжпоколінну передачу знань та досвіду [3, с. 1140-1141].

Комеморативні практики визначаються як сукупність символічних дій, спрямованих на збереження, актуалізацію та трансляцію історичного досвіду. Теоретичні засади їх дослідження розроблені у працях П. Коннертона, який підкреслює роль ритуалів у відтворенні пам'яті [5], та П. Нори, який вводить поняття «місце пам'яті» як форм символічного закріплення історичного досвіду [7].

У закладах вищої освіти України комеморативні практики набули особливого значення після 2014 року, що пов'язано з активізацією державної політики пам'яті. Університети стали осередками впровадження цих практик, поєднуючи освітню, наукову та виховну діяльність. Це відповідає загальним тенденціям розвитку державної політики пам'яті, описаним у наукових дослідженнях [8].

Комеморативні практики у ЗВО реалізуються у різних формах: організація меморіальних заходів, проведення наукових конференцій, створення музейних просторів, впровадження курсів з публічної історії. Їх координація здійснюється, зокрема, через діяльність Міністерства освіти і науки України, яке визначає стратегічні напрями національно-патріотичного виховання [5].

Нормативне підґрунтя інституціоналізації політики пам'яті було посилене ухваленням Закону України про засудження тоталітарних режимів (2015), що сприяло переосмисленню історичного минулого та оновленню освітнього змісту [4]. Адже патріотизм є одне з найбільш глибоких почуттів, що виражається у нормах поведінки, світосприйнятті, моральних цінностях та ідеалах і пов'язана з вихованням почуття обов'язку, відповідальності, толерантності, поваги до свого народу, історичної пам'яті, рідної мови, родини, національних звичаїв та традицій. Також національно-патріотичне виховання у ЗВО є важливим чинником формування національної ідентичності майбутніх учителів та їх громадянської свідомості, що, своєю чергою, впливає на якість патріотичного виховання наступних поколінь українців. У нашому випадку і виникає потреба у здійсненні практико-орієнтованого пошуку можливостей організації системи спеціальних заходів, спрямованих на формування корпоративної культури майбутніх спеціалістів [1, с. 195]. Таким чином, Україна, як незалежна держава з європейським вектором розвитку та орієнтації на європейські цінності продовжує рухатися до впровадження європейських освітніх стандартів, співпраця в рамках різноманітних освітніх проектів, розвиток сучасної освіти програми для потреб європейського ринку [2, с. 134].

Отже, комеморативні практики виступають ефективним механізмом інтеграції політики пам'яті у систему вищої освіти, забезпечуючи формування національної ідентичності, духовної культури та громадянської відповідальності студентської молоді.

Список літератури:

1. Brovko K., Ternopil'ska V., Chernukha N., Zagorodnya A., Bakhov I.S. Research of motives for formation of corporate culture of students in the context of the paradigm of cognitive psychology. SPER - Journal of Advanced Pharmacy Education and Research, J Adv Pharm Edu Res 2020; 10(2):195-202. Source of Support: Nil, Conflict of Interest: None declared.
2. Makarov Z., Ovsiankina, L., Tokueva N., Shevchenko S., Zagorodnya A., & Tadeush O. The Management of Innovation Processes in Higher Education Institutions of Ukraine on the Way to the Formation and Development of the European Knowledge Market. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. V. 15, № 4, 2023. С. 132-158. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/15.4/785>
3. Загородня А. А. Історична пам'ять як соціокультурний конструкт у системі національно-патріотичного виховання студентської молоді України: інтеграція в освітній процес і європейський досвід (2005–2021 рр.). Наукові інновації та передові технології. Видавнича група «Наукові перспективи». № 4 (56). 2026. С. 1139-1148. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/archive> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748911/>
4. Закон України «Про засудження тоталітарних режимів» від 09.04.2015.
5. Коннертон П. Як суспільства пам'ятають. Київ : Ніка-Центр, 2004.
6. Міністерство освіти і науки України. Національно-патріотичне виховання. URL: <https://mon.gov.ua>
7. Нора П. Між пам'яттю і історією. Київ : Кліо, 2014.
8. Яблонський В. Політика пам'яті як складова державної політики // Стратегічні пріоритети. 2013. № 3.